ԶԱՐԵՓԾԱԹԹ—4—ՅՈՒՆԻՍ ՓԱՆԵՄԻՆՆԵՐՈՐԴ—ՏԱՐԻ—ԹԻՎ—2637 Ն.—Տ.—16—ՅՈՒՆԻՍ—1889

ԳԱՅՄԱՆ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 10 Մէճ.
» » Գաւառաց » 12 »
Վեցամս. » Կ. Պոլսոյ » 5 »
» » Գաւառաց » 6 »
Ցսար երկիրներու » 24/2 Լիրա
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 դրուշ, երկու անգամի համար 2 դրուշ է. աւելի անգամներու համար զսայ սակարկութիւն կը լինի։
Մէկ մի թիւ 40 փարա արծաթ։

ՄԱՇԿ

ԼՐԱԳԻՐ

ՀԱՆԱՊԱԶՕՐԵԱՅ

ԳԱՅՄԱՆ

Դուրս գնացած լրագրաց ծանրու ծախքը Խմբագրութեան վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն Խմբագիր—Ցնորէնին պիսի ուղղի։ Գալատիա Անարքիլար Ճատաէսի թիւ 198։ Նորօ խան։ Մասիսի դրատնեակը։
Ճանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր։
Զատուած նամակ, յողուած, եւ լուր չեն տրուիր։

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՊՍԻ 4 ՅՈՒՆԻՍ

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս սիւսէտ հասած հեռագիրներ

Լոնտրա 15 յունիս.

Երեսփոխանաց ժողովոյ երկուշաբթի նիստը չատ յուզեալ էր հարցապնդման մը պատճառաւ, զոր Պ. Օմոնէլ ըրաւ Պ. Շոլմէլ Լաբուշէրի փոխանակ Պ. Լէան Սէի Լոնտրայի Գաղղիական դեսպան անուանելուն նկատմամբ։

Առաջին նախարար Պ. Կլատսթոն առաջարկեց որ Պ Օմոնէլի տրուած խօսքն ետ առնուի։

Ժողովը հարցապնդումը յառաջիկայ հինգշաբթի աւուր յետաձգեց։

Թայմզ լրագիրը կը հաւատայ թէ Անգղիական և Գաղղիական կառավարութիւնք հաւանութիւն կուտան Թուրքիոյ—Հելլենական սահմանագլխոյ այն գծին, զոր Գաղղիոյ Առաջին նախարար Պ. ը Ֆրէյսինէ առաջարկած էր իբրև աւելի համաձայն Պերլինի Վեհաժողովին դիտաւորութեանց։

Վիեննա 15 յունիս,

Տէյլի Նիւզ լրագրին մասնաւոր հաղորդակցութիւնքներուն համաձայն, հաստատուիլ կը թուի թէ Աւստրիա հաւանութիւն կուտայ որ Տուլչինեօ Գարտասաղի թողուի։

Սմիւռնք 15 յունիս.

Հելլենական և Թրքական դատարանքներու միջև սահմանագլխին վրայ տեղի ունեցած կռուոյ վերաբերեալ իրաւունքը լաւ կերպիւ կարգադրեցաւ։

Փիլիպէ 15 յունիս.

Արևելեան Ռումէլիի նահանգային ժողովին դեր—նախագահ Տաքիէօր Աֆրանտքի երկրական վերատեսուչ անուանեցաւ, փոխանակ Պ. Շոմիսի։

Փարիզ 15 յունիս.

Գաղղիական հանրապետութեան նախագահը Պ. Թրոյի Կ Պոլսոյ դեսպան անուանումը ստորագրեց։

Ուոշինկթոն 15 յունիս,

Միացեալ Նահանգաց ծերակոյտը Լոնտրայի զօրավարին Կ. Պոլսոյ Ամերիկեան դեսպան անուանումը վաւերացուց։

Լոնտրա 15 յունիս

Օսմ. Բոնս.		11
Փոխ.	1865	12
»	1869	11 1/2
»	1871	69 1/4
»	1872	19 3/4
»	1873	11 1/4
» Եգիպտ.		86 3/8
Անգղ. Բոնս.		98 5/16

Փարիզ 15 յունիս.

Օսմ. Բոնս.		11,30
» Երկաթուղի		36,25
Գաղղ. »	5 0/0	119,85
» »	3 0/0 Նոր	86,35

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ցերութեանց համիմատ ծանուցագրին նկատմամբ տրուած տեղեկութեանց նայելով, Բ. Դուռը, նկատելով որ Պերլինի դեսպանախորհուրդն այսօր (չորեքշաբթի) կը գումարի, յարմար տեսած է, ինչպէս երեկ Վերջին լրով մը ծանուցինք, տերութեանց ծանուցագրին Հելլենական խնդրոյն վերաբերեալ մասին նկատմամբ կանխաւ պատասխան մը տալ՝ դեսպանախորհրդին գումարման դէմ բողոքելով։ Այս պատասխանն արդէն ղրկուած է Կ. Պոլսոյ դեսպանատանց և Եւրոպայի մեծ մայրաքաղաքաց մէջ նստող Օսմանեան դեսպանաց։

Վաղթի լրագիրը կը ծանուցանէ թէ, «ծանուցագրին միւս կէտերուն», այն է՝ Դարատաղի և Հայաստանի վերաբերեալ կէտերուն նկատմամբ ալ պէտք եղած պատասխանները պատրաստելու համար Նախարարաց խորհուրդն այսօր նիստ պիտի ընէ։

Սէնճիոռ լրագրին տեղեկութեանց նայելով, Բ. Դուռն Հայաստանի խնդրոյն համար պիտի ըսէ թէ, ինք խստացեալ բարեփոխութիւնները գործադրելու համար պէտք եղած ջանքերն ընելէ չէ դադրած, բայց նիւթական ծանր դժուարութեանց հանդիպած լինելով, իւր խոստումները մինչև յարդ լիովին չեն կրցած գործադրել։

Իսկ ընդհակառակն՝ Բ. Դուռը պիտի պնդէ իւր պատասխանագրոյն մէջ թէ Պուլղարիոյ, Արևելեան Բումէլիի, և ուրիշ երկիրներու վերաբերեալ պարտականութիւններ ալ կան Պերլինի դաշնագրին մէջ, զորս յանձն առնող իշխանութիւնք տակաւին ի գործ չեն դրած, հետևաբար պիտի պահանջէ որ այն կէտերն ալ գործադրին։ Ասոնք են՝ ինչպէս արդէն յիշեցինք, Պալքանայ դրաւումը, Պուլղարիոյ բերդերուն քանդումը, Պաթումի առևտրական նաւահանգիստ լիներու խնդիրն, իշխանութեանց կողմէ Բ. Դրան վճարու ելիք այլ և այլ գումարներն և այլն։

—

Առաջին նախարար Բարձր. Դատարի փաստաբանութեանց համիմատ ծանուցագիրը Թուրքերէն թարգմանել տալով Վեհ. Սուլթանին ներկայեց։

—

Անգղիական վերջին լրագրաց մէջ հրատարակեալ հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Սայիտ—Սավայի նախարարութիւնը չէր ուզեր որ իւր աշխարհավարութեան շնորհիւ Եւրոպոյ տերութեանց միացած լինելը Վեհ. Սուլթանն իմանայ. հետևաբար, ամեն ջանք ի գործ կը դնէր որ հաւաքական ծանուցագիրը չներկայացուի Բ. Դրան։

—

Նախարարական վերջին փոփոխութիւնէն ի վեր՝ Թերճէմանը Հաղիգաթ Բրդամոյ լրագիրն՝ Հայոց դէմ իւր թշնամական հրատարակութիւնները կատարելապէս դադրեցուցած է։

—

Վաղթի լրագիրը կը ծանուցանէ թէ 35 Ալպանիացի նշանաւոր պէյերու ստորագրութեամբ հանրագիր մ'եկած է առ Բ. Դուռն, յորում կը յայտարարուի թէ Ալպանիայի Ալպանիական ինքնօրինութեան մը դադափարը չունին, այլ մինչև վերջը Վեհ. Սուլթանին հաւատարիմ հպատակ մնալ կուզեն։

—

Սուրիոյ կուսակալ Միահաթ փաշային հրաժարական տալն ըստուգուած է. բայց յայտնի չէ թէ կայսերական կառավարութենէն պիտի ընդունուի թէ ոչ։

—

Կարնոյ, Բարբերդի, Բաղիշոյ (Պիթլիս), Տիարպէքիրի, Սեբաստիոյ, Առանայի և Պաղատատի կուսակալաց կողմէ և այլ դատաւորներէ Բ. Դուռն եկած հեռագրերը կը ծանուցանեն թէ վերջերս տեղացած առատ անձրևներուն վրայ՝ ժողովուրդը հնձոց յաջողութեան վրայ մեծ յոյս ունենալ սկսած է։

—

Մայրաքաղաքս հրատարակուող Էլ ճեվայիպ Արաբական լրագիրն, որ իւր համարձակ յօդուածներով մեր նշանաւոր եղած է, վերջերս տերութեան վիճակին վրայ խմբագրական յօդուած մը գրած լինելով, ամիս մը դադարման դատապարտեցաւ, բայց յետոյ դադարման պայմանաժամը տասն և հինգ աւուր իջաւ։

—

Վիեննայի լրագիրք կը ծանուցանեն թէ Պուլղարիոյ իշխանութիւնը Պուլղարական դրամ կոխել տալու գործին կ'զբաղի այժմ, և այս նկատմամբ արդէն այլ և այլ առաջարկներ եղած են իրեն։ Պուլղարիա, պարզ իշխանութիւն մ'եղող երկիրներու սովորութեան հակառակ, ոսկեդրամ ալ կոխել պիտի տայ արծաթի և պղինձ դրամոց հետ, և բոլոր այս դրամներն «Ազեքսանդրեան» պիտի անուանին եղեր։

—

Պաղատատի կառավարութիւնը նահանգին այս տարուան հասոյթէն 1,600,000 դրուշի Մէճիտիէ և Մեթալիք դրկեց երևմտեան դանձուն։ Այս գումարը նախընթաց աւուր թղթատարով կ. Պոլիս հասաւ։

—

Նախընթաց երկուշաբթի Սիրքէճիէն Այսթէֆանոս դնացող կառախումբն Եէնի-Գարու հասնելուն, թուրք մը քանի մ'օր առաջ նոյն տեղն անձնասպանութիւն ընող մարդուն օրինակին հետևելով, ինքզինք երկաթուղւոյն վրայ նետել ուզեց. բայց մէկ կողմէն հեւաւորութիւնն և միւս կողմէն կառախմբին արագութիւնը սխալ հաշուելով, ինքզինք երկաթուղւոյն վրայ չնետած, շոգեշարժ մեքենան անցնելով, թուրքը մեքենային բաղխեցաւ, որ հետևանն նետեց զինք։

Մարդն ընդունած այս հարուածէն անզգայ վիճակի մէջ դտեին ինկաւ, և մեռած կարծուեցաւ։ Մեքենավարն անմիջապէս կառախումբը կայնեցնելով, թուրքին օգնութեան դնաց և կառախմբին ուրիշ պաշտօնատարներն՝ ինչպէս նաև ուղևորաց մէկ մասն իւր օրինակին հետևեցան։ Բայց հոն կայնող թուրքերն և քանի մ'ոստիկաններ անոնց վրայ յարձակեցան, և երբ թէ անմեղ մարդու մ'արիւնը մնած լինելու աննեղելի սճիրը գործած էին, սկսան քարկոծել մեքենավարն և երկաթուղւոյն միւս պաշտօնեայներն, որք հազիւ կրցան կառախումբը վերադառնալով անմիջապէս շարժում տալ և հեռանալ։ այսու ամենայնիւ, իրենցմէ մին այս կատաղի մարդոց ձեռք մնացած էր, որք կը շարունակէին ծեծել զայն։ Նոյն միջոցին անձնասպանութեան փորձ փորձող թուրքն սթափելով, և իւր պատճառաւ տեղի ունեցած կռիւը տեսնելով, վախած ան. յայտ եղած էր, բայց իւր կատաղի պաշտպանները չէին դադրեր քարկոծել կառախումբն իսկ, որ իւր ճանրան կը շարունակեր դէպ յԵէսի-գուլէ։

Հոն կառախմբին պաշտօնեայները բաղդ բարձին իրենց մեծերուն, որք անմիջապէս քանի մ'ոստիկաններ առնելով կուսոյ տեղն հասան և հոն մնացած խեղճ պաշտօնեային ազատեցին ծեծողներուն ձեռքէն։ Բայց խեղճը գէշ վիճակի մէջ է այժմ։ Սթամպուլ լրագիրն, այս դէպքը պատմելով, զարմանք կը յայտնէ թէ այսպիսի կռուոց առաջքն առնելու պաշտօնն ունեցող ոստիկանք ալ միացած էին այն մոլեռանց խուժանին հետ, և անիրաւաբար յարձակում ըրած երկաթուղւոյ պաշտօնէից վրայ, որք թուրքին դլխուն եկած փորձանքին մէջ յանցանք չունէին, այլ ընդհակառակն անոր օգնութեան հասնիլ կուզէին։

—

Երէկ երիկուն Դալաթիա Գումբարաճը Եօղուշին Ցոյն կին մը կաղ վառած ժամանակ, անուշադրութեամբ կաղը բռնկելով խեղճ կինն այրեցաւ։

—

Երէկ երիկուն Էյուպ Պահարիյէ ըսուած տեղն հրդեհ ծագեցաւ, և թէպէտ երկու ժամէն աւելի տևեց, չորս տուն միայն այրեցան։ Իսկ նախընթաց գիշեր Զէյնէկբէյրի մէջ ծագած հրդեհէն միայն երկու տուն այրեցան։

—

Մրդեղինայ մաքսատան գանձող պաշտօնեայ Սիւլէյման էֆէնտի անուն թուրքի մ'անյայտ լինելը տասն օր առաջ ծանուցինք։ Այս խեղճ մարդուն մարմինն իսկիւտարի մահմեդականաց դերեզմանատան մէջ դտնուեցաւ կատոր կատոր եղած։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐ

Ֆար տիւ Պոսֆոր լրագիրն իւր այս աւուր թուով տերութեանց համիմատ ծանուցագրին պատճէնը կը հրատարակէ։ Անհաւատի յիշեալ ծանուցագրին Հայաստանի վերաբերեալ մասին տարբողջ թարգմանութիւնը։

«Վերջապէս, հարկ եղաւ որ տերութիւնք երբորդ խնդրոյ մը վրայ ալ իրենց ուշադրութիւնը դարձնեն։

«1878 յուլիս 13ի դաշնագրին 61րդ յօդուածով Բ. Դուռը խոստացաւ առանց այլ ևս յապաղման գործադրել այն բարեւարմանները ու վարչական բարենորոգումները, զորս տեղական շահերը կը պահանջեն Հայոց բնակած գաւառներուն մէջ, և այս ժողովրդոյ ապահովութիւնն երաշխաւորել Չերքէզաց ու Քրդաց բռնութեանց ու հարստահարութեանց դէմ, և այս նկատմամբ ձեռք առնուած միջոցները պարբերաբար իմացնել տերութեանց, որք անոնց գործադրութեան հսկելու պաշտօնն ունին։

«Իմ կառավարութեանս ստացած տեղեկութեանց նայելով, Բ. Դուռն ոչինչ ըրած է ծանօթացնելու համար այն միջոցները, զորս կընար ձեռք առնուլ ի գործադրութիւն Պերլինի դաշնագրին 61րդ յօդուածին։ Բ. Դուռն որ և է աղնորէնութիւն չէ ըրած այն հսկողութեան նկատմամբ՝ զոր տերութիւնք պարտին ի գործ դնել։

«Տերութեանց դիտակատարներէն (հիւպատոս.ք) եկած տեղեկագիրք կ'ապացուցանեն թէ յիշեալ գաւառաց վիճակն ողբալի է, և իմ կառավարութիւնս չկրնար ընդունիլ որ Պերլինի դաշնագրին իրաց այս վիճակին բարւոքման վերաբերեալ տրամադրութիւններն աւելի երկար ժամանակ մեռեալ տառ մնան։

«Միւս կողմէն, համոզուած լինելով որ Տերութեանց միաբան և անդուլ գործողութիւնը միայն կրնայ ստիպել զԲ. Դուռը կատարելու այն պարտականութիւնները՝ զորս ստանձնած է այս մասին, իմ կառավարութիւնս, իբրև ըստորագրող Պերլինի դաշնագրին, ինքզինք պարտաւոր կը տեսնէ յիշեալ դաշնագրին 61րդ յօդուածին տարբողջական և անմիջական գործադրութիւնը պահանջել, և Վեհ. Սուլթանին կառավարութիւնէն հրաւիրել, որ նոյն յօդուածին տրամադրութեանց համաձայնելու համար ձեռք առած միջոցները բացորոշապէս յայտնէ։

«Զայս Ձեր Վսեմութեան (Աբդուլ Համիտ Խանին) ծանուցանելով, պարտ անձին կը համարիմ Ձեր ամենայարգ ուշադրութիւնն հրաւիրել այն պատասխանատուութեանց ծանրութեան վրայ, որոց ներքեւ կ'իյնայ Բ. Դուռն, եթէ նորէն յապաղի գործադրել այն միջոցները, զորս տերութիւնք միաբանութեամբ անհրաժեշտ կը համարին թէ Օսմանեան տերութեան և թէ Եւրոպոյ շահուց համար։

«Հաճեցէք ընդունիլ և։

(Պոսֆորէրնի դեսպանին)

ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՊՍԻ

ԷՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻ

Երէկ երիկուն դոցուեցաւ		12, 3
Այս առաւօտ բացուեցաւ		12, 1
Կէս օրին		12, 1
Բումէլիի երկաթուղի	Ֆր.	36,
Թղթադրամ	Օսմ. լիր.	1175
Թրամուայ	»	350

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՅ

4 Յունիս

Անգղ. լիրա	դրչ.	110 6
Նարոլէն ոսկի	»	88
Իմպէրիալ Ռուս	»	90 20
Ռուսական թղթադրամ.	3 բոլ.	49 քարիք
Գլերբիոց	դրչ.	51 27
Մէճիտիէի տարբերութիւն	»	7 38
Հինգնոց	»	207 30
Մէճիտիք	»	211 20
Պղինձ	»	515
5 փարանոց	»	300

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ս. Պատարագը հայրը նախընթաց օրն իւր պաշտօնական այցելութիւնները տուաւ Առաջին նախարար Բարձր. Դատարի փաստաբանին և տրատաքին գործոց նախարար Վսեմ. Զապէտին փաշային։

—

Կը յիշեն ընթերցողք թէ անցեալ շաբթու Երզնկայէն դրուած նամակ մը տեղւոյն ազգայնոց ամենէն նշանաւորին՝ Գաղանճեան Սուքիաս աղային վախճանը կը ծանուցանէր, արդարացի ներբողներ նուիրելով անոր անձնական բարեմասնութեանց և ընկերական առաքինութեանց։

Հանդուցեալին երկու որդւոց երիցագոյնն, այն է Գաղանճեան Մեծ. Կիրակոս էֆէնտին, որ այս վերջին տարիներուս մէջ թէ՝ տերութեան և թէ՝ մանաւանդ ազգին մատուցած կարևոր ծառայութեամբ հանրածանօթ է, ասկէց 15 օր առաջ Հալէպէն մայրաքաղաքս եկած էր, անցեալ շաբթուբը սիրելի հօր մահուան դժուն սանալով, ի խոր սուգ ընկղմեցաւ։ և երբեմն ծնողասէր որդի՝ իւր հօրը վերջին ժամերուն ներկայ չկրնալ գտնուելուն և անոր վերջին օրհնութիւնն անձամբ չկրնալ ընդունիլ վրայ դառնապէս տրտմելով, կիրակի մայրաքաղաքս մեռալ և այսօր կը մեկնի յԵրզնկա։

ԲԱՂԱԲԱԿԱՆ

Դեսպանաց միաբան ծանուցագիրը Բ. Դրան խորհրդակցութեանց առարկայ եղած է ; և նախարարները գրեթէ ամեն օր 'ի խորհուրդ կը դումարին տնոր պատասխանը պարատեալ հանար։ Վիեննայի լրագիր մը, Նայ-Ֆրայէ-Բրէսէ, արդէն կը ծանուցանէ թէ Բ. Դուռը կանխաւ տեղեկութիւն տուած լինելով դեսպանաց միաբան առաջարկութեանց վրայ, պատասխան մը պատրաստել տուած էր յիշատակագրի ձևով 'ի ձեռն Բարձ. Սաֆվէթ, Մահմուտ Նէտիմ և Միւղիւրիս փաշաներուն։ Բ. Դուռը նախ պիտի մերժէ եղեր տէրութեանց կողմէ Թուրքիոյ ներքին գործոց միջամտութիւն, և այս կէտիս վրայ վիճաբանութիւն անգամ չընդունիր։ Յետոյ Բ. Դուռը պիտի հաստատէ թէ ինք ջանք և կամք ունեցած է Պերլինի դաշնագիրը գործադրելու։ Յունաստանի և Դարատաղի հետեւեալ վէճերը տեղական դժուարութիւններէ ծագում առած են։ Բ. Դուռը պիտի խոստանայ եղեր այս խնդիրները կարգադրել առանց յուզման և արիւնհեղութեան։ Ըստ որում Պերլինի դաշնագիրը մի միայն Բ. Դրան վրայ պարտաւորութիւններ չդներ, այլ և Եւրոպիոյ, ուստի Օսմանեան կառավարութիւնը պիտի պահանջէ այն պայմանայ ճշդիւ գործադրութիւն, որ.ք առկախ մընացած են 'ի մեծ վնաս Թուրքիոյ, և պիտի խնդրէ որ Դանուբեան բերդերը քանդուին, Պալքաններն Օսմանեան զօրք դրուի, կատարեալ հաւասարութիւն հաստատուի Պուլղարիոյ և Արևելեան Ռումելիի բնակչաց մէջ, Պաթում առևտրական աղատ նաւահանգիստ լինի, Դանուբի վրայի Պուլղարական նաւատորմիղը վերնայ, Պուլղարիոյ իշխանն իւր ծառայութեան չընդունի բազմաթիւ Ռուս զօրականներ և սպայներ։ Այս պատասխանն յիշատակագրի ձեւով ամեն տերութեանց պիտի ղրկուի եղեր։

Թէ և Բ. Դրան պատասխանին վրայ արուած լուրերը կանխահաս կրնան լինիլ, բայց վերոյգրեալ տեղեկութիւնք խիստ հաւանական կը համարուին։ Բ. Դուռն հարկաւ իւր ներքին գործոց մէջ օտար միջամտութիւնը պիտի մերժէ, Գաբատաղի և Յունաստանի խնդիրներն իւր հպատակաց մէկ մեծ մասին դրժգոհութիւն տալով բռնի լուծել չը պիտի ուզէ։ այս նկատմամբ չ'ճապարեր, քանի որ դաշնագրութեան իրեն նպաստաւոր շատ մը կէտերը դեռ անգործադրեալ մնացած են։ կը մնայ տեսնել թէ Եւրոպա պիտի ընդունի՞ արդեօք Բ. Դրան պահանջմանց արդարութիւնը։ Նա իւր բաղձանաց ընդդիմութիւն կը համարի Թուրքիոյ այս ընթացքն, և Անգլիոյ ներկայ նախարարութիւնը ձեռնարկած է Եւրոպական տերութեանց միաբանութեամբ պարտաւորել զԹուրքիա որ Եւրոպիոյ բաղձանքը գործադրէ։ Բայց այս աշխարհավարութիւնն և տարբ հետեւանքն եղող Պ. Դիշէնի պաշտօնը պիտի յաջողի՞ն.— այս խնդիրը տակաւին լուծուած չէ, թէ և Անգլիոյ թերթերն արդէն սկսած են ներկայ նախարարութեան անյաջողութիւնը գուշակել։ Այսու ամենայնիւ՝ անժխտելի է նաև որ Անգլիա այժմ ամենայն ազդուութեամբ կը գործէ։ Հելլենական խնդրոյն լուծման համար դեսպանախորհուրդ մը գումարեցաւ 'ի Պերլին, որոյ որոշումները կրնան այս խնդիրը գործնականապէս լուծման մը յանգեցնել։ Ցերութեանց կողմէ նաւային ցոյցի մը ղրկոյցներ լուացան և տուտ հանուեցան, բայց կարելի է որ հուսկ ուրեմն ստուգուին։ Լորա Կրանվիլ ձկնավաճառաց կոչունքի մը մէջ Եւրոպական միաբանութեան վրայ մեծ վստահութեամբ խօսեցաւ, և իւր դիտողութիւնները կրնան անհիմն չլինել։

Բ. Դրան կատարելիք բարենորոգմանց գործադրութեան մեծ արգելք համարուած էին քաղաքական խնդիրները։ սակայն Ռումելիի գաւառաց միջազգային յանձնաժողովն այժմ զբաղած է մեր անցեալ շաբթու յիշած կանոնադրութիւնը քննելու։ կրնուի թէ Բ. Դրան պատուիրակներն հրահանգ առած են որ յանձնախմբին միաձայն հաւանութեամբ որոշում տալու ընկերութեանը մերժեն։ առկէ զատ գաւառաց միջինակ կանոնադրութիւն մը պիտի ընդունին և իւրաքանչիւր գաւառի համար ինքնօրինական տարբեր կանոնադրութիւնները պիտի մերժեն։ քանզի այն ատեն տեղական պիտոյից համեմատ ամեն գաւառի տարբեր օրէնդրութիւններ տալով, պետութեան մէջ շատ մը պետութիւնք կազմակերպեալ կը լինին։ Երբ յանձնախմբը միօրինակ կանոնադրութիւն մ'ընդունի Ռումելիի գաւառաց համար, բնաւ արդեալ մը չմնար որ Ասիական գաւառաց վրայ ալ տարածի, և այսպէս բարենորոգմանց խնդիրը գործնական լուծում մ'առնու։

Առ այժմ Եւրոպական Թուրքիոյ գաւառներէն պատուիրակներ և յիշատակագրեր կը տեղան միջազգային յանձնախմբին վրայ, իւրաքանչիւր գաւառի վիճակն և պիտոյքը նկարագրելով։ Հարկաւ միջազգային յանձնախումբը լաւ կանոնագրութեամբ մեծ ծառայութիւն մը պիտի ընէ բարենորոգմանց գործին։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ

—

Բ.

Նախորդ յօդուածի մը մէջ ըսինք թէ ազգային յառաջդիմութեան տեսակէտով Հայաստանի Հայոց անտեսական վիճակն ամենալուրջ նկատողութեան արժանի խնդիր մ'է, և Հայաստանի Հայոց մէջ մանաւորապէս Հայ դիւղացւոց վիճակնէ որ ամենէն անմիջական դարման կը պահանջէ։ Յետոյ այս վերջնոց վիճակին վրայ արագ ակնարկ մը ձգելով՝ եղրակացուցինք նախ՝ թէ Հայ դիւղացւոց նիւթական թշուառութեան մէկ մեծ պատճառն իրենց տգիտութիւնն էր, և երկրորդ՝ թէ իրենք դրամագլխէ զուրկ դանուելով, այս ալ թշուառութիւնը տեսական կընէր Հայ դիւղօրէից մէջ։

Այսօր մեր նպատակն է մանաւորապէս այս երկրորդ կէտը քննել ըստ մեր խոստման։

Հայաստանի Հայ դիւղացւոց միայն մի փոքր և երջանիկ մասն է որ իւր հնձոց հասոյթէն ամեն տարի քիչ մը բան մէկ կողմ դնելով ինքնայոգական դումար մը կը կազմէ, որով իւր արտադրոյ կարգի դրբամական պէտքերը կարենայ հոգալ։ իսկ մեծագոյն մասն իրմէ աւելի հարուստ մը դրամական փոխառութիւններ ընելու անխուսելի հարկին մէջ կը դտնուի, որովհետեւ դրամով վճարելիք տուրքեր ունի, դրամով հոգալիք երկրագործական այլ և այլ պէտքեր ունի, զորս դոհացնելու համար չկրնար հնձոց ժամանակին սպասել։ Կը հարկադրի ուրեմն վաշխառուին դիմել, որ սովորաբար այլազգի Պէյ մը կամ Աղա մ'է։ Հոս է ահա Հայ երկրագործաց ամենամեծ վէրքն և ամենամեծ դժբաղդութեանց մին։— դրամ փոխ կառնու, բայց ի՞նչ տոկոսով։ 100ին 50 կամ 60 սովորական բաներ են։ 100ին 100 տոկոս շատ կայ և 100ին 200 տոկոս յաճախ լսուած է։ Բայց դիւղացին ուրիշ ճար չունի, ուստի այս ծանր պայմանաւ փոխառութիւն կընէ, և եթէ այսչափով աղասի՝ դարձեալ գոհ է։ վաշխառուն խեղճ դիւղացւոյն հունձքն արդէնքի տակ կը դնէ, և եթէ մեծկակ դումար մը փոխ առած է, անոր արտը դրաւ կառնու։ Տնտեսագէտ անձինք գիտեն թէ անչարժ կալուածք դրաւի ներքև դնել ի՞նչ մեծ չարիք մ'է, բայց մեր խեղճ Հայ դիւղացիք այդ բարոյական, տնտեսագիտական և քաղաքական նկատողութեանց տեղեակ չեն, թէև վնասը շարունակ կը կրեն։ «Աստուած այսպէս կամեցեր է, ի՞նչ կարող եմք անել։» ահա իրենց բոլոր դիտութիւնը։

Հնձոց ժամանակը կուգայ, վաշխառուն խեղճ փոխառուին կը ներկայանայ անմիջապէս, և իւր փոխառուած դումարին իբր թէ տոկոսը լինելու համար ա՛յնչափ բան կառնու, որով թերևս ամբողջ պարտքը կը վճարուէր։ Մինս կողմէն, տոկոսին տոկոսը կը դիզուի, և դեղացին ամեն տարի թէև իւր հունձքէն շատ բան կուտայ պահանջատիրոջ, այսու ամենայնիւ ասկոսին միայն մէկ մասը վճարած կը լինի։ պարտքն անչարժ կը մնայ և անընդդատելի կը մեծնայ։ Այդ միջոցին վաշխառուն մուրհակ նորոգելու պատրուակաւ դրաւը կամրացընէ, և արտը կամ փոխառուին ուրիշ հողային ստացուածքը դրեթէ վաշխառիրոջ կը լինի։ եթէ դեղացին փոքրիկ մանուկ մ'ունի, պարտքն այդ մանկան հետ կը մեծնայ, և երբ մանուկն այր կը լինի, պարտքն անոր վրայ կը դառնայ, և ահա այս «հօրենական պարտքն» է որ մեր հպարտաւոր դիւղացւոց նիւթական վիճակն անտանելի կընէ, որ.ք, չկրնալով արտին հասոյթովը կարգադրել այս անվերջանալի պարտքը, կը պարտաւորին կ. Պոլիս կամ այլուր դաղթել բայց անդութ վաշխառուն հոն ալ անոնց ետեւէն կելնայ։ արտն արդէն իւր ձեռքն է, բայց անով ալ գոհ չլինիր։ տոկոս կը պահանջէ, տոկոսին տոկոսը կը պահանջէ, դրամագլուխը կը պահանջէ, մինչև վերջը կը պահանջէ։ այնպէս որ անդամ մը Եէյ հպարտ դրուշի պարտքի մը համար Հայ դեղացի մ'և իւր որդին հարիւր-դ դուռ Եէյ հպարտ դրուշ վճարած էին, և սակայն իրենց հողը տակաւին դրաւի ներքև էր։

Մեր տկար դրիչը չկրնար այս ողբալի վիճակին սրտաճմլիկ հետեւանքները մի առ մի նկարագրելու։ Հայ դիւղացիք, դրամագլխոյ այս չդոյութեան պատճառաւ, քաղաքային պարտուց ներքև կը հեծեն, իրենց քրտնաթոր աշխատութեան արդիւնքէն կը զրկուին, իրենց անկախութիւնը կը կորսնցընեն, իրենց ստացուածքէն կը զրկուին, պանդխտութեան ելնելու պարտաւորուելով իրենց ընտանիքէն կը բաժնուին և շատ անդամ ոչ ևս կը տեսնեն, խանի մ'անկիւնն անկիւնը ապի արտասուաց մէջ իրենց վերջին շունչը փչելով, և անիծելով այն օրն որ իրենց աշխարհ գալը տեսած էր։ . . .

Թերևս ոմանք այս նկարագիրը բացառիկ բան մը կարծեն և Հայ դիւղացւոց վիճակին վրայ պատիր յոյսեր ունենալ նախապատիւ համարին։ Իրողութիւնն այս է սակայն թէ Հայաստանի Հայ դիւղացւոց մեծ մասն եթէ Բուրդերէ կը հարստահարուի և Պէյերէ կը չարչարուի, վաշխառուք ալ ազրուկներու նման անոր արիւնը կը քամեն և կենսական հիւթ չեն թողուր Հայարնակ դիւղերու մէջ։ Բաղմաթիւ Հայ դիւղացիք կան, որոց հողերը բռնութեամբ դրաւեալ են Բուրդ Պէյերու կողմանէ, և հետեւարար այդ դիւղացիք, արդարութիւն չկրնալով ձեռք բերել, ոչ ևս անկախ հողատէր են, այլ իրենց նախկին սեփականութեանց վրայ բռնաւորի մը դերին են։ բայց կրնամք ըսել թէ Հայ դիւղացւոց ամենամեծ մասն ալ վաշխառուաց դերին է, և անոնցմէ մերթ ընդմերթ փոխ առնուլ պարտաւորուած չնչին դումարներուն դէմ՝ հարկադրեալ է մեծարել զանոնք, անոնց կամայ հաճութեան շարժիլ, անոնց անարգական բոլոր պէտքերն հոգալ ձրիաբար, հնձոց մէկ կարևոր մասն անվերջանալի տոկոսաց վճարման յատկացնել, իսկ ինք միշտ զուրկ լինիլ անկախութենէ, զի իւր հողերն, իւր անձն և մինչև իսկ իւր աղեկը դրաւի ներքև են։ զի ինչպէս արդէն յայտնի է ամեն անոնց որ.ք կ'ուսումնասիրեն իրաց այս վիճակն, հեռդհետէ դիզուելով մեծացած պարտուց համար վաշխառուք պարտականաց՝ մանչ աղայքն ալ իբրև պարտական՝ կանխաւ մուրհակի մէջ կարձանագրեն, որով այդ անմեղներուն ալ ապագայն կը թունաւորի։

Այս պարագայից մէջ Հայ դիւղացիք շատ անդամ յուսահատական միջոցներու կը դիմեն։ պանդխտութեան ելթալ սովորական բան մ'է, իւր ապրուստի հետեւանաց հակառակ, կարելի է ուրեմն շատեր խնդան եթէ զայն յուսահատական միջոց անուանեմք։ ուստի շատ անդամ կը տեսնուի որ Հայ դիւղացիք, պաշտօնական և անպաշտօնական կեղեքումներէ դատ այս վաշխառուաց ալ պահանջմանց դէմ իրենց արտերէն բուսական հասոյթ չկրնալով ըստանալ, կը հարկադրին ծախել իրենց հողերն ամենաչնչին դումարի մը համար, և այդ դումարին ամենամեծ մասը պարտուց յատկացնելէ յետոյ, մնացածով քիչ մը ժամանակ կապրին, և անկէ ետքը՝ բառին բուն նշանակութեամբ՝ թշուառութեան մէջ կիյնան։ ա՛չ ևս հողատէր լինելով, կը պարտաւորին ուրիշի մը հողին վրայ աշխատիլ իբրև բանուոր, և կամ հարուստ Պէյի մը ծառայ լինել իրենց բոլոր ընտանիքն . . . ։

Այս հողերը ծախու առնողներն երբեմն նոյն իսկ վաշխառուք են,— ընդհանրապէս այլազգի,— որ.ք ըստ առնելիքներ ընելով կը յաջողին նչին դումարի մը փոխարէն ձեռք բերել զանոնք և այդ չնչին դումարին մէկ մասն ալ մուրհակին ետեւն արձանագրել։ Այսեն անդամ այսպէս չլինիր սակայն, և թէպէտ կարնոյ դաշտին մէջ Հայոց հողերը միշտ Հայոց ձեռք կը մնան, կամ Հայ վաճառականաց կողմէ կը գնուին, այսու ամենայնիւ Հայաստանի ուրիշ կողմերն և մանաւանդ ի Տարոն և ի Վասպուրական, ծախու հանուած այս Հայկական հողերն ընդհանրապէս թուրքաց կամ Քրդաց ձեռք կանցնին . . . և մեք մեր սեղանակին մէջ Հայաստան կ'երազե՞մք։

Ո՛րչափ արտեր, տուներ, այգիներ և պարտէզներ արդէն այսպէս Հայոց ձեռքէն ելած և այլազգ ձեռքերը անցած են. ո՛րչափ արդեօք կանցնին այժմ, որ թշուառութիւնն աւելի մեծ է, և ո՛րչափ տակաւին պիտի անցնին, եթէ այս ողբալի վիճակին դարման տալու գործնական միջոցները չխորհիմք։

Ո՛րչափ Հայ վաճառականներ արդէն մարած են, ո՛րչափ Հայ ընտանիքներ արդէն ջնջուած կամ ցիրուցան եղած են այս տնտեսական գերութեան պատճառաւ. ո՛րչափներ այժմ իսկ կ'ոչնչանան նոյն պատճառաւ, և ապագային մէջ դեռ քանի՞ քանի Հայ դիւղեր աւերակ պիտի դառնան այն միակ պատճառաւ թէ դրամագլուխ չկայ զանոնք կանդուն պահելու։

Եւ արդեօք կը կարծուի՞ թէ Հայ դիւղացիք այս ձախող վիճակէն չազատած և իրենց տնտեսական կորուստեալ անկախութիւնը ձեռք չբերած, երբէք հոգ պիտի տանին ազգային գործոց, կամ երբէք յանձն պիտի առնուն հացէն դատ ուրիշ բան խորհիլ. . . ։ Իրենք դրամագլխոյ պէտք ունին,—ոչ սակայն այն չարագուշակ դրամագլուխին որ զիրենք ուսիրենց ընտանիքը կը վճարնէ այժմ—այլ օրինաւոր դրամագլխոյ մը, որպէս զի հանդարտ հոգւով իրենց արտը մշակեն, թերևս ուրիշ հողեր դնեն, և օրինաւոր չափէն աւելի իսկ տոկոս վճարելէ յետոյ՝ հասութիւն մնացած մասամբ իրենք զիրենք և իրենց ընտանիքը ապրեցնեն, և յայնժամ առիթ ունենան մտածելու թէ ո՞վ են իրենք, ո՞ւր կը ընակին, ի՞նչ են իրենց իրաւունքներն։ Երբոր Եւրոպիոյ պատմութիւնը ընենք, կը տեսնենք թէ տնտեսական յառաջդիմութիւնը քաղաքային յառաջդիմութեանց նախաչուիդն եղած է միշտ, ստ կերպով որ Եւրոպիոյ ժողովուրդք իրենց քաղաքային իրաւունքները ճանչցեալ շատ առաջ կը ճանչէին իրենց փոքրն իրաւունքները։

Հայաստան ալ ճիշդ այդ միջոցաւ պիտի յառաջադիմէ։ նախ հարկ պիտի լինի յարմար միջոցներով ժողովրդեան տնտեսական վիճակն ապահովել, կամ դո՞նէ քիչ շատ բարւոք դրութեան մը վերածել, որպէս զի այն հպարտաւոր ապրարած.ք, որ.ք այժմ գիւղացւոյ մը հարստահարութիւնները միայն կը ճանչին, օր մը քաղաքացւոյ մ'իրաւունքներն ալ հասկնալու ժամանակ ունենան . . . ։

Արդ, ինչպէս ներկայ յօդուածով ղդացնել փորձեցինք՝ Հայաստանի Հայ դիւղացւոյ տնտեսական վիճակը բարւոքելու ամենահզօր միջոցներէն մին անոնց դրամագլուխ ընձեռելն է, որովհետեւ՝ մեր այդ հպարտաւոր ազգայնոյ տնտեսական ամենամեծ դժուարութեանց մին դրամագլխոյ չդոյութիւնն է։

Հետեւաբար, քանի որ ազգային յառաջադիմութեան խօսք կընենք, և քանի որ դո՞նէ այս անդամ լրջօրէն գործի ձեռք դարնել կ'ուզենք, մեր մտածելիք առաջին բաներէն մին՝ այդ դրամագլուխն Հայ դիւղացւոյ ընձեռելու եղանակներն ու միջոցները պիտի լինին անշուշտ։

Մեք այդ նկատմամբ ալ մեր խոնարհ կարծիքներն ունիմք, զորս յառաջիկայ յօդուածով մը պիտի բացատրեմք։ դոհ եմք որ երբ այսպիսի կենսական խնդրոյ մը վրայ կը խօսիմք, որ անմիջական լուծումը պահանջէ, մեր առաջարկելիք միջոցները վերացեալ կամ անդործադրելի լինելու չափ դժուար բաներ չեն, այլ ընդհակառակն՝ օգտակարութիւնը փորձառութեամբ հաստատեալ բաներ են։ կը մնայ տեսնել սակայն թէ պիտի յաջողի՞նք ազգին ուշադրութիւնն այս ծանր խնդրոյն վրայ դարձնել, որպէս զի այդ նկատմամբ իրեն ներկայացուելիք կարեւոր առաջարկներ անլսելի չմնան։ բայց մեք հաւատք ունիմք ազգին ապագային վրայ, և քանի որ վստահ եմք թէ օգտակար խնդրոյ մը վրայ կը գրեմք, մինչև վերջը պիտի ջանամք լսելի ընել տալ զայն։ Պատուաւոր փորձ մը միշտ օգտակար է, յաջողութեամբ պսակուի թէ ոչ։ Բ.

ՄԻԱՑԵԱԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

—

Բերա 3 յունիս 1880

. . . Խմբագիր.

Հետեւեալ երկտող դիտողութիւնս Ձեր Ադնիւ Մասեացի մէկ անկիւնը զետեղելիդ կը խնդրեմ։

Մասիսի երէկուան թիւը կարմիր, ինչպէս ընթերցողաց ծանօթ է, մի սրախառնի լուր, մանաւանդ այն կողմանէ սիրելի, որ նա դարձեալ անտարբեր Հայերու սրտին մէջ անդամ ձրկաւորդէսի Հայասիրութիւն. երեք ուսումնասէր Հայ ընկերութիւնները, որ երբեմն, ըստ տիպարի Հայ նախարարաց, պատակտման դրօշակը կը կրբիին, այժմ միացեր են ընդ հաւաքական անուամբ «Միացեալ Լայսն»։

Բայց մի զարմանալի երևոյթ, որ կարծես հին դարերու «տիրացուական սիսթէմի» մնացորդն է, տակաւին կը տիրապետէ մեր մտաւոր շրջաններու մէջ, ըստ որում կապրին Բիւզանդեան հողի և կլիմայի տակ, —կուզեմք ակնարկել «բաւական վիճաբանութիւն» և այլն նախադասութեան։ մենք չեմք կրնար երևակայել թէ արդեօք «ՊՐՈՒՍ» պետական նրբամտութիւններ պիտի ամիսփիէր սոյն տիպասասութիւնը կամ լաւ ևս ըսել մակադրութիւնը, որ տեղի տուաւ զգործակը և մեղուաջան։ երից ընկերութեանց լիազօրներուն, այն բառախաղութեամբ ժամավաճառ լինելու, ժամավաճառութիւն, որ՝ աւա՜ղ՝ արտասահման Հայ գրագիտաց և հանրախօսից ծիծաղը կը շարժէ միշտ մեր Պոլսեցի փայլուն երիտասարդների վերայ։

Մոսկվայի, Տփղիսի և Լայպցիկի Հայ ուսանողութիւնը,—որոց միշտ արձագանք եղած է «Մշակ լրաթերթ»,— կարծես Պոլսահայոց «բառամոլութիւնը և փառամոլութիւնը». ըստ որում և նուաստս՝ նոցին բաղդակից՝ ընդունած լինելով ծանր պարտաւանք, պատեհ կը վարկանիմ, եղբայրաբար զեկուցմամբ, յայտագայումն չ'աղարտել մեր արևմտեան համբաւը, խորհուրդ տալով Հայ Պոլսաբնակ ուսումնականաց,

Ա. ձեռնամուխ չլինիլ մանրամասնութեանց։ Բ. Սկզբանց հետ գործ ունենալ և ոչ թէ բառից կամ անձանց, Գ. Գործատէր լինիլ և ոչ խօսատէր, թերութիւններ, որք կարող են մեզ պակսեցնել մեր լրջամիտ Ռուսահայոց օժանդակ համակրութիւնը։

Այս պատեհիւ նաև չի մոռնամք աղդարարել որ «Պատուարժան դիւանը» վրիպած է իւր նպատակէն մկրտուելով ընդ խորագրովս «Միացեալ» ըստ որում դա մի անիմաստ ածական է, որ կարտաքսէ ըստ ինքեան ուսման դաղափարը որ մատնանիշն է Ընկերութեանց։ ուստի սա մի իրաւագիտական անհասկացողութիւն է։ ըստ որում ամենալաւ մակդիր մի հանրօգուտ ընկերութեան է նոյն իսկ տարբերիչ ածականը։ «Փառք Աստծոյ Ազգաբնակաց» կըսէ Պղատոն։ «Միացեալ» մակդիրը ինչի՞ պիտի ասաջնորդէ ընթերցողին և կամ թեկնածուին միտքը երբ նա կը լսէ կամ կը տեսնէ այն անունը։

Զուսկելով երկարել մեր խօսքին չարքը, կուզեմք միայն սա հասկցնել «բարեմասութեամբ» Հայ Մեկենասներու կաճառին թէ գոնէ այսչափ վէճերէ յետոյ կարող էին անտանել զընկերութիւնն։ Ուստի՝ մակդիր խմաստոյն և ախորժալուր իսկ, որ արտատանին Հայոց կը ծանուցանէր մեր ձեռնարկին միտքը մի ամիսի նախադատութեամբ, թող որ իւր կարճութեամբն անդամ պիտի գրաւէր նոցա համակրութիւնը։ մենք չենք ուզեր նաև ասելցնել թէ այն մակդրութիւնը Մասիսի ընթերցողաց ականջին ալ խորթ պիտի չհամարուէր։ Մասիսի, որ Հայ լրագրութեան մէջ վաստակ իմաստից և դեղեցիկ դպրութեանց սկզբնատիպարը կամ ճաշակաղարմոյցը լինել կը թուի։ Գաւառացի ոճ.

ԱԶԳԱՆՈՒԷՐ ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Յունիս 2ին Ազգանուէր–Հայուհեաց ընկերութեան Ընդհ. Ժողովը կատարուեցաւ Գալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ հրամոնաւ Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր։

Զանազան տեղերէ բազմաթիւ երեսփոխանութիւք ներկայ գտնուեր են։ Նախորդ վարիչ ժողովը իւր վերջին հաշուետուութիւնը՝ բազմաչան աշխատութեամբ համարակալ Օր. Սաթենիկ Հաճեանի՝ ամենայն օրինաւորութեամբ ներկայացնելէ յետոյ, որոշուեր է յղել ի քննութիւն՝ ընկերութեան խորհրդարանական յանձնախմբին, որոց Պատուարժան անդամքն են, Մեծ. Էֆէնտիք՝ Տ. Եուսուֆեան, Մ. Մամիկոնեան, Յ. Մէրեէմ–Գուլի և Ա. Յ. Այվազեան, և ապա հրատարակել զայն ի գիտութիւն արդոյ հասարակութեան.

Յետոյ Ընդհ. ժողովոյ դիւանն և Գործադիր ժողովը ընտրուեր են իւրաքիւտարէն և Գասը–դիւղէն խառն, որոց ցուցակն է հետևեալն։

Դէսան Ընդհ. ժողովոյ

Ա. Աստենապ. Ազն. Տիկին Ալբո
Բ. » » » Մէրասեէանեան
Գ. » » Օր. Ե. Զարապեան
Ա. Ատենադպիր. » » Զապէլ Խանճեան

սր թէև քուէից բացարձակ ասուելութիւն ստացերէ, բայց չէ ընդուներ, և անմիջապէս հրաժարեր է ինչ ինչ բանաւոր պատճառներով, և իր տեղն ընտրուեր է՝

Ա. Ատենադպիր Ազն. Օր. Սկիւլինէ Լութիֆեան
Բ. » » » Սաթենիկ Հարենց
Գ. » » » Փիրուզ Գասրաղաչ։

Գործ. ժողով

Ա. Ատենապետ Ազն. Տիկին Պալբեան
Բ. » » » Թաշճեան
Ա. Ատենադպիր Օր. Բ. Արմենոֆ
Բ. » » Տ. Սեդրոսեան
Ա. Գանձապետ » Տ. Մամիկոնեան,

որն որ իւր հրաժարականը մատուցանելով ընտրուեր է.

Ա. Գանձապետ Ազն. Տ. Զաքարեան
Բ. » » » Անասնեան.
Համարակալ Ազն. Օր. Ն. Խոնջէկիւլեան

Գոհութեամբ լսեցինք նաև թէ այն ընկերութեան առաջին վարժարանի շինութիւնն սկսուեր է «Միացեալ ընկերութեանց» ձեռամբ, Գզիի Խուլս գիւղինմէջ, և քիչ օրէն դպրոցը հանդիսաւոր կերպով պիտի բացուի։

Ուստի կը շնորհաւորեմք Ազգանուէր–Հայուհեաց ընկերութեան այն օգտակար ձեռնարկը։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԵՐ

ՍԱՄՍՈՒՆ

Սամսուն 30 մայիս 1880

Ազնիւ Մասիս.

Կիջնամ վերստին պատուական Մասիսիդ ատորոտը՝ տօթաբիզեալ սիրտս փոքր ինչ զովացնելու և շնչառութիւնս դիւրացնելու տեղեանօք։

Գրեթէ մէկ ամսէ ի վեր հոս եկած եմ, օրէնք՝ կանոն մուրալու, որոնք բաւական ատենէ ի վեր Զարշանպայէն վերցած ու անհետացած են։ Հոն՝ փոխանակ օրինաց՝ կիշխեն անձնական կիրք, վատ շահասիրութիւն, ղրկանք ու բռնութիւն իրենց ամեն պարագաներով։ Ասպուշ Դայմագամի մը բերնէն ինչ որ դուրս ժայթքէ, բարբանջմունք, հայհոյանք ու լուտանք, օրինաց տեղ կանցնին։ Նորակազմ շահախնդիր ժողովականաց ոմանց տակաւ խելքերնուն ինչ որ փչէ, նոր կանոնի կը կերպարանափոխին։ վերջապէս ի՞նչ երկարեմ խօսքս. ամենայն ինչ կատարեալ է անդ ի լրումն թշուառութեան տարաբազդ երկրագործ ժողովրդեան։

Աւա՜ղ, որ հոս ալ չկրցայ բաղձանաց հասնիլ, ուստի թրապիզոն դիմած եմ, և անհամբեր գեր. Մատթէոս արքեպիսկոպոսին կ'ըսպասեմ, թերևս անտի կառնու կը բերէ ի միասին արդարութեան և իրաւանց օրէնքը։

Խմբագիր Տէր, խօսքերնիս ասա ընդմիջելով, այս մեր օրերս թշուառ գիւղացւոց գլխուն անցած անցից հակիրճ նկարագրութեանն սկսիմք։

Զորս տարիէ ի վեր գիւղացւոց կրկնապատիկ թանձանձօքը վրաս առած Զիֆթլիկու հինաւուրց դատին մանրամասնութիւններն արդէն յայտնի են Ձեր ուշիմ ընթերցողաց։

Հինգ հազար տուն (1) թշուառ հասարակութիւն մը խաղնեէտար զատէներէն վերջին մնացորդ Նուրի պէյի բռնաւոր ստրուկ Ահմէտ էֆէնտիի գերութեանը տակ տարիներէ ի վեր կը հեծեն ու կը կաշկանդուին։ Այս նշանաւոր անձը՝ նախորդ կառավարիչ Հագդը փաշային օրով իւր կողմնակից ժողովականներովը մէկտեղ բան մը չի կրցաւ ընել գիւղացւոց։ իսկ մէկ երկու ամսէ ի վեր վերստին կրկնապատկել սկսելով իր մոլեգնութիւնը, այս օրերս կերթայ ի Զարշանպա, և իմ բացակայութեան միջոցին գիւղացի մըխիթար ու իխիթեարները բանտարկել կուտայ և երբեմն ֆէսոր զիրենք աքսորել տալու ըսպառնալիօք բանի ձեռքերնէն պարտաւորակներ կառնու։ Այս միջոցին գիւղէն ալ զապթիէներով և թահսիլ մէմուրներով կը լեցուին և ամեն տեսակ բռնութիւններ ի դործ կը դրուին, վեց տարիէ ի վեր դատի տակ եղած իճարէները հաւաքելու համար։ Այսպիսի խժդժական բռնութեանց լուրը առնելուս, իսկոյն պէտք եղած տեղերը դիմելով բոլորբերցի, և յիրաւի այժմ՝ գիւղացիք ազատ թողուած են, այլ տակաւն իմացածիս համեմատ դրեթէ երկու հարիւր տունէն աւելի ժողովուրդ փախչելով դաղթեր են ի Ռուսիա։

Խմբագիր Տէր, գիւղացի երկրագործն անցեալ տարուան չորութեանը պատճառաւ իւր օրապահիկը հայթայթելու համար մուրալով և վարսակի ալիւրէ շինուած հացի ապրեցաւ։ Մէկ կողմանէ ալ ձմրան եղանակին արտաքոյ կարգի սառակութիւնէն կիսամեռ, հաղիւ հաղ դարնան դաները հասած, և այս ամսոյս մէջ առատ անձրևներ տեղալուն իւր դալկացեալ դիմայ վերայ ուրախութեան ժպիտներ ձայտիլ սկսելով դողդոջուն ձեռքերն արօրին մերձեցուցած պահուն, օ՜հ . . . յանկարծ կը տեսնէ իր դիմաց անդադարոյն կիրճի Զապթիէներ, որք խեղճին ձեռքերը կապկպելով՝ արօր և բրօք կը պահանջեն իրմէ յանիրաւի այնպիսի տուրք մը, որ եթէ իրօք պարտք համարուած ըլլայ, վերստին վճարելու կարողութենէն շատ հեռի է։

Արդ՝ եթէ տեղական իշխանութիւնը, կամ լաւ ևս է ըսել Զարշանպայի պէյլէրբէյ Գայմագամը ի Հնորհուկս Զիֆթլիկ Մեմուրի առատաձեռն Ահմէտ էֆէնտիի իւր այս տնտեսագիտական ընթացքը տիս մ'ալ չարուն ակէ, հետևանքը խիստ դիւրին է դուշակել, վասն զի երկրագործը այս եղանակիս մէջ պիտի հերկէ ու ցանէ որպէս զի ապրի։

Մի ծաղելի մէկ իրողութիւն կամ դարձուածք ալ պատմեմ։ Գիւղացիք տարիներով իրենց հակառակորդին հետ դատ վարած, և սակայն փոխանակ իրենց արդար իրաւանցը տէր ելլալու, ամեն կողմանէ պալարակուած, և օրերով շաբաթներով ու ամիսներով նողկալի բանտերուն անկիւնը մնացած ըլլալով՝ յուսակտուր վիճակի մէջ առիս կը դիմեն և իրենց արդար իրաւանցը պաշտպան կանգնելու, արտասուաթոր աչօք կաղաչեն և փոխանորդ կը կարդեն զիս։ Զորս տարի ամեն զոհողութիւնք աչքս առնելով մինչև ցայսօր պաշտպանած եմ զիրենք հարստահարութեանց դէմ, և հին ու նոր հրամանագրաց հաւաքածոյ մը յօրինելով՝ նոցա արդամադրութեանց գործադրութիւնը խնդրած եմ կառավարութենէն։ Վերջապէս ամեն ծածկեալ իրողութիւնք և խարդախութիւնք յերեւան գալով, խաղնեէտար զատէ Օսման փաշայի ինքնիշխանութեան առեն (1) գիւղացւոց ձեռքէն Ամիսի թափուներնին բռնի առնուելով տուն գլուխ տարեկան տասնեհինգ դահեկան տուրք մը առնուիլը, այլ տակայն գիւղացիք թանզիմաթի գործադրութեան ժամանակ տէրութեան ամեն տուրքը վճարելովնին հանդերձ յիշեալ տասն և հինգ դահեկանն ալ իճարէի փոխուելով հետզհետէ մինչև հարիւր քսան և ութը դահեկանի վերածուիլը, նաև կալուածատիրոջ ձեռքը դանուած երեսուն տարուան թէրմանին յայնըմհետէ գիւղացւոց թողած տեղերը իրենց արուիլը, անդաւակ մեռնող Հաճի Հասանի և Սիւլէյմանի յատկացեալ հողերը մեզ համարուելով թափուի միոյն դնով ծախուիլը և այլն և այլն կրկին կրկին հրամայուած է, իսկ գործադրութեան մասին մինչև ցարդ բան մը եղած չըլլալը ընդարձակ տեղեկագրերովս յայտնած ու ապացուցած եմ։ Արդ, եթէ այս հինաւուրց դատը անաչառապէս լուծուին մէկ կողմէն տէրութեան դանձը քանի մը հազար ոսկի կը շահի, վեւս կողմանէ ալ գիւղացիք հողի տէր ելլալով, այնմհետև տուտ և անդ դաղթելու վտասաւոր դաղափարէն ետ կեցած կըլլան։ Բայց ո՛չ տէրութեան դանձուն շահը և ո՛չ ալ երկրագործ հասարակութեան անդորրութիւնը խորհող չըլլալէն զատ, եթէ այս մասին խօսողըլլայ, "Սէն տէվլէթ վէքիլիմիսին" արտաքոյ պատասխանը կուտան։

Քիչ մը վերը ծիծաղելի իրողութիւն մը պատմեմ ըսի, ահա սա կէտն է։ Յամանակէ մ'ի վեր Սամսունի և Զարշանպայի տեղական իշխանութիւնք կը ճգնին ոգւով չափ խեղաթիւր միջոցներով Զիֆթլիկու դատը վերջացնել ի ՁԼատ և ի կործանութիւն երկրագործաց։ Ուստի Զարշանպա դանուած տասնս Սամսունի կալուած քանի մը Յոյն գիւղացիները կը բերեն հոս կը բանտարկեն, սպառնալով անոնց թէ "օ վէքիլինիզի դապուլ էթմէյիպ անը պրբագընըզտէ պաչդա պիր վէքիլ պուլունուղ" եւ։ Արդ՝ գիւղացի Յունաց աղաչանօքը և իրենց Սր. Առաջնորդին մասնաւոր դրութեամբը կուդամ հոս, բայց բանտարկեալ չեմ դաներ, կիսմանամ որ մէկ օր յառաջ տեղերնին ճանըեր են։ Եւ սակայն այս միջոցին ալ Զարշանպայի գիւղացի մըխիթար ու իխիթիյարները հոն բանտարկած ըլլալնին կիսմանամ այնու սպառնալեօք։ Խմբագիր Տէր, կայսերական կառավարութիւնը, իրաւունքը պաշտպանելու անկարող եղողներուն փոխանորդաց ձեռօք իրենց դատը պաշտպանելու մասին միշտ հրահանդներ կը դրկէ դուրսերը՝ իմ քովս ալ տեղական իշխանութեանց կնքով վաւերացեալ փոխանորդագրերը կան։ Մինթէ Սամսունի կառավարչին փոխուելովը իշխանութիւնը կամ հիւբիւմէթն ալ փոխուած կըլլա՞յ։ Արդ, եթէ նորեկ դատաւորն իմ փոխանորդութիւնս անընդունելի կը դտնէ, պէտք է որ դէմ առ դէմ ինձ զուրցէ. ընդհակառակն, երբ հիւբիւմէթ կերթամ, այս մասին խօսք մը չընելէն զատ՝ յարգանօք ալ կը պատուեն զիս։

Ինչ և իցէ, մէկդի թողով անհեթեթ առարկութիւնները, քիչ մ'ալ Սամսունի և Զարշանպայի Ազգ. վիճակին վրայ խօսելով վերջացնեմ նամակս։

Սամսուն ունի իւր մէջ Շնորհաւորեան Գրիգոր, Մուրատեան Եդուարդ. Զաքարեան Յակոբիկ եւ Կիւրեղեան և այլ էֆէնտիներու նըման ազդասէր և ուսումնասէր ազնիւ ոգիներ և հայրենասիրութեան կենդանի տիպարը յինքեանս կրող քաջ շահատակներ։ Տեղւոյս ազդայինք՝ վարժատան մշանջենաւոր հաստիք մը հայթայթելու ազնիւ նպատակաւ տարեկան հարիւր ոսկի և կամուտ բերող քարուկիր պանդոկ մը դնած են. և փափաք ունին ութ հարիւր ոսկւոյ արժողութեամբ խան մըն ալ դնելու։ Ապրի՞ն, յաւիտեան ապրի՞ն այսպիսի հայրենասէր բարերարք։

Այս օրեր Հայաստանի սովելոյ համար վերոյիշեալ ազդասիրաց աշխատութեամբը հանդանակութիւն մը եղաւ, խանութէ խանութ տուն ի տուն ի սէր տարաբազդ հայրենակցաց իւրեանց շրջելու սրբանուէր հոդը կամովին յանձնառու ըլլալով բաւական դումար մը ղրկեցին և դարձեալ հաւաքելու վրայ են։

Տեղս կայ նաև մարդասիրական ինքնակազմ ընկերութիւն մը ալ, որոյ առաջնորդք են Սինեօր Ճօրճի Հայասէր անձը, և Դաւուդեան Մանուկ աղան։ Այսոնք իրենց արուեստին մէջ մէյմէկ աջողակ վարքիկ Ֆապրիզաթէօրներ են և. դիւրակենցաղ անձինք։ Իրենց բնական հանճարը միշտ զովեստից արժանի է, ուստի իրենց կղզիացեալ կենաց և բարուց մէջ անխոնջ ամեն ազգի տառապելոյց օգնութեան հասնելու փիլիսոփայական սկզբունքը ունին։ Մարդ եմք, վասն որոյ և զմարդկայինս պարտիմք կատարել կըսեն։ Այսոնք ունին իրենց շուրջը քանի մը ընկերներ ալ, որոց միշտ խաղաղութիւն և մարդասիրութիւն կը քարոզեն։

Զարշանպայի ազդային վիճակին վրայով երկրորդ նամակաս կը դրեմ, այս պահուս Աւստրիոյ չոգենաւը եկաւ. Թրապիզոնի Գեր. Ս. Առաջնորդը նորա մէջն է Զարշանպա երթալու համար, դիմաւորելու կերթամ. ուստի առ այժմ այսչափ միայն դրելով մնամ. . .

Յ. Ա. Փ.

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՍՐԱՀ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նկատելով որ յառաջադիմութեան նպաստող գլխաւոր և զօրաւոր միջոցներն են ժողովրդական դպրոցներն, և նկատելով որ այս դպրոցներն, ի բաց առեալ մի քանին, Ազգին կըրթական կարօտութեանց ու պահանջմանց համապատասխանող ընթացքէ հեռի են, և անմիջական պէտք ունին նոր կազմակերպութեանց և մշակի, կամենալով կարողութեանս չափով դպրոցներուս այն յամբաշարժ քայլերուն մի նոր շարժում տալու փափաքով, կրթական ասպարէզին մէջ նշանաւոր հանդիսացող անձանց խորհրդով «Մանկավարժական սրահ» մը բանալ որոշեցի, ուր կարող լինին Ազգ. Ուսուցիչք մանկավարժական հրապարակային դասախօսութիւններ լսել և դասախօսութեանց նոր մէթոտներու վրայ ծանօթութիւններ ստանալ։ Ըստ իմ կարծեաց՝ ապրօպոս ձեռնարկութիւն մը պիտի լինի այս, և յոյս ունիմք որ իւրեանց պաշտօնն և կոչումը սիրող և Հայ մանկաւոյն օգուտը մտածող և մեծարող ուսուցիչք պիտի փութան օգտիլ այս մանկավարժական հաստատութենէն։ Տեղւոյս մանկավարժութեան հմուտ անձերէն Գ. Խիլքճեան, Պ. Սպանդարեան, Գ. Ս. Վրդանեան, Պ. Սարգիսեան, Գ. Պէրպէրեան. Գ. Ա. Լուսինեան, Գ. Գուրգէն և այլ ազգային տաղանդաւոր զրագէտք և բանասէրք՝ ոյն հիմնադրութեան օգուտն ճանաչելով մեզ քաջալերը կարդացին և խոստացան ինքեանք ևս պարբերաբար հրապարակային դասախօսութիւններ ճառել։

Որքան հրաւէր կը կարդամք ամեն Հայ ուսուցիչներուն և մանկավարժական հարցերով հետաքրքիր անձներուն, յաւաջիկայ կիրակէն սկսեալ ամեն երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերն ժամը 10ին և կիրակի օրերն ալ ժամը 4ին (ըստ տաճկ.) ներկայ զըսնուիլ Գուսդ պարսի Մէղպուբեան երկսեռ վարժարանը, ուր հաստատուած է մեր մանկավարժական սրահը։

Մաղթը ձրի է

Յակոբ Պէշիկեան Մեղբուբեան

1880 յունիս 1

Մէղպուբեան վարժարան
Գուսդ պարսի
Պարիսբաբանի փողոց թիւ 16

ԱԶԴ

Գարա–Կէօմրիւկի և Սալմա–Թօմբուլի միացեալ թաղից երկսեռ վարժարանաց հարցաքննութիւնք պիտի կատարուին հետևեալ օրերը.

Յունիս 9. Հայի. Աշխարհ.
» 11. Հայի. Տրամար. Դծդր.
» 14. Թուրքան. Զայնագր. Երաժշտ. Ձեռագործ.
Յունիս 17. Կրօն. Գեղագր. Տաճկ.
» 18. Պատմ. Բարոյական. Գաղղ. Ընթերցանութիւն.

Քննութիւնք պիտի սկսին ժամ 2 ին։

Կը խնդրուի՝ որ ուսումնասէր ազդայինք վերոյիշեալ օրերը ներդանուելու բարեհաճին։

Ի դիմաց Հոգաբարձ.
Ատենադպիր

4 յունիս 1880 Յակոբ Սարգիսեան
Գարա–Կէօմրիւք

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՁՈՁԵՐ

Հատոր Գ. և վերջին

Յ. Յ. Պարոնեան

Լոյսի մէջ հրատարակեալ այլ և այլ անձանց կենսագրութիւններուն հաւաքածոյն է՝ Ս. Պարսիզպանեան ապարանին եղած՝ մաքուր ապագրութեամբ։

Կեդրոնատեղին է Ղուկասեան դրատունը, նաև կը գտնուի Լոյսի դրատներուն և ամեն դրավաճառաց քով և Սուճի Պողոս ազգայն խանութը. դին կէս արծաթի մէճիտ։

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Դ.

ԱՌ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆ

Եղիշէ Մուրատեան

Տպագրութիւն Ձրամեան

Քննադատութիւն մ'է վասն Օտեանին՝ Ռուսինեանի փիլիսոփայութեան վրայ դրած յառաջաբանին, որոյ առթիւ հեղինակը կարեւոր խորհրդածութիւններ կ'ընէ Սահմանադրութեան ազդային ընդ ուին, Հայ վարժապետաց վիճակին և Պերպերեան վարժարանին վրայ։

Եր ծախսի ամեն դրավաճառաց քով, կամ ընդ Լոյսի Սուճի Պողոս ազգային խանութը, Ղալաթիա Աբշակ էֆէնտիի թղթավաճառանոցն ի գին 1 ղրուշ արծաթի։

Advertisements referring to British or American Goods, etc., are exclusively received for this Paper at
EUG. MICOUD'S Foreign Advertising Agency 139—140, Fleet Street, London.

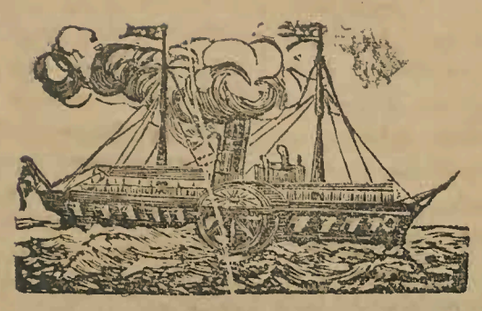

ՇԻՐԲԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ

Շ.ՊԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1880 ՅՈՒՆԻՍ 4 ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆԻՍ 3)

ԲՈՍՓՈՐԷՆ ԻՋՆՈՂ. ՇՈՊԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժ-մ	Երգողներն Եղբ.	Թվ.
10 45	Եկեղեցական Մէզարպուրնու. Պէսիքթաշէրէ Թարապիա Եկեղբ. Սմիրնա. Պոյաճըքէց. Բուսկլի Հիսար. Պէշիկ. (Արնաւուտ գիւղի շրջանին հետ պիտի հաղորդակցի.)	31
11 30	Եկեղեցական Մէզարպուրնու. Պէսիքթաշէրէ. Թարապիա. Եկեղ. գիւղ Էմիրկեն. Բ Հիսար Պէշիկ։	32
12 15	Բ Ա Գավազ Եկեղեցական. Մէզարպուրնու. Պէսիքթաշէրէ. Թարապիա. Եկեղբ. Էմիրկեն Բ. Հիսար. Պէշիկ.	18
1 30	Եկեղեցական Մէզարպ. Պէսիքթաշէրէ. Թարապիա, Եկեղբ. Էմիրկեն. (Ուրբաթի օրերը Բ Հիսար. Պէշիկ)։	33
2 30	Եկեղեցական Մէզարպուրնու. Պէսիքթաշէրէ. Թարապիա. Եկեղբ. Սմիրնա. Էմիրկեն. Պոյաճըքէց. Բ. Հիսար, Պէշիկ Արնաւուտքէց, Գուրուչէշմէ. Օրթաքէց. Պէշիկթաշ։	34
3 30	Եկեղեցական Մէզարպ. Պէսիքթաշէրէ. Թարապիա. Եկեղբ. Սմիրնա. Էմիրկեն. Պոյաճըքէց. Բ. Հիսար, Պէշիկ. Արնաւուտքէց. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէց. Պէշիկթաշ։	10
4 45	Եկեղեցական. Մէզարպ. Պէսիք. Թարապ. Եկեղբ. Մերկեն. Բ. Հիսար Պէշիկ. Արնաւուտքէց. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէց. Պէշիկթաշ։	25
6 15	Եկեղեցական. Պէսիք. Թարապ. Պէյքոզ Եկեղբ. Մերկեն. Գանըճա. Բ. Ա. Հիսար. Գանտիլի. Արնաւուտքէց. Զէնկէլքէց. Պէյլերպէյի. Օրթաքէց. Գուզկունճուք. Պէշիկթաշ. Իսկիւտար։	4
8	Ա. և Բ. Գավազ. Եկեղեցական. Մէզարպուրնու. Պէսիքթաշէրէ թարապիա. Պէյքոզ. Եկեղբ. Էմիրկեն. Պոյաճըքէց. Բ. Հիսար, Պէշիկ, Անավուտքէց. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէց. Պէշիկթաշ. (Ուրբաթի օրերը Սմիրնա)	20
10	Մէզարպուրնուէն Պէսիքթաշէրէ. Թարապիա. Եկեղբ. Էմիրկեն. Բ. Հիսար։ Արնաւուտքէց. Օրթաքէց. Պէշիկթաշ (Ուրբաթի օրերը Բ. Բ. մահալլասի)։	25

Աբդալլար էջեր

11	Արնաւուտքէց. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէց. Պէշիկթաշ։	23
11 30	Արնաւուտքէց. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէց. Պէշիկթաշ. Գատաթաշ	25
12	Պէշիկ. Արնաւուտքէց. Գուրուչէշմէ Օրթաքէց. Պէշիկթաշ. Գատաթաշ։	19
12 45	Արնաւուտքէց. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէց. Պէշիկթաշ.	2
1 30	Արնաւուտքէց. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէց. Պէշիկթաշ Գատաթաշ։	25
2 30	Բ. Հիսար. Պէշիկ։ Արնաւուտքէց. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէց, Գատ. Պէշիկթաշ։ (Ուրբաթի օրերը Արնավ. գիւղ)։	17
10 45	Բուսկլի Հիսարէն ուղղակի կամուրջ։ (Ուրբաթի օրերը Արնավ. ուղղակի կամուրջ)։	19

Ասիական էջեր

11	Պէյքոզ։ Բաշապահչէ. Բիֆթիք փաշա մահալլասի. Գանըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլի. Վանիքէց. Զէնկէլքէց. Պէյլերպէյի. Գուզկունճուք։	21
11	Արնաւուտքէց. Վանիքէց. Զէնկէլքէց. Պէյլերպէյ. Գուզկունճուք. Գատաթաշ։	4
11 45	Պէսիքթաշէրէ. Թարապիա. Պէյքոզ. Բաշապահչէ. Գանըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլի. Վանիքէց. Զէնկէլքէց. Պէյլերպէյի. Գուզկունճուք Գատաթաշ։ (Ուրբաթի օրերը ժամ 12 30ին)։	17
1 30	Պէսիքթաշէրէ. Թարապիա. Պէյքոզ. Բաշապահչէ. Բ. Բ. մահալլասի Գանըճա. Ա. Հիսար, Գանտիլի, Վանիքէց. Զէնկէլքէց. Պէյլերպ'էյի. Գուզկունճուք. (Բացի Ուրբաթէ։	20
3 30	Պէյքոզ։ Բաշապահչէ. Բ. բաշա մահալլասի Գանըճա, Ա. Հիսար, Գանտիլի. Վանիքէց. Զէնկէլքէց. Պէյլերպէյ.	32
3 45	Պէսիքթաշէրէ Պէյքոզ. Բաշապահչէ. Գանըճա. Ա. Հիսար Գանտիլի. Վանիքէց. Զէնկէլքէց Պէյլերպէյ. Գուզկունճուք. Իսկիւտար (Ուրբաթի օրերը Բիֆթիք փաշա մահալլասի)։	21
9 15	Վանիքէյէն ուղղակի օսմուրջ։	23

ԿԱՄՈՒՐՋԷՆ ԵԼՆՈՂ ՇՈՊԵՆԱՒՆԵՐԸ

Ժ-մ	Երգողներն Եղբ.	Թվ.
12 30	Գատաթաշ. Իսկիւտար Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Պէյլ. Զէնկ. Արնավ. Գանտ. Ա. և Բ. Հիսար, Գանը. Էմիրկեն, Եկեղբ. Պէյքոզ Թարապ. Պէսիք. Եկեղեմահ։	4
12 45	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Բ. Հիսար. Պէսիք. Էմիրկ. Եկեղբ. Թար. Պէսիք. Մէզարպ. Եկեղեմահալլէ.	34
1 45	Պէշիկ. Օրթաք. Գուրչէշ. Արնավ. Բ. Հիսար, Պոյաճ. Սմիրնա. Եկեղբ. Թար. Պէսիք. Մէզար. Եկեղեմ.	19
3	Պէշիկ. Օրթաք. Արնավ. Պէսիք Բ. Հիսար, Էմիրկ. Եկեղբ. Թարապ. Պէսիք. Մէզարպ. Եկեղեմահալլ։	23
5	Գատաթաշ. Պէշիկ. Օրթաք. Գուրուչէշմէ. Արնավ. Պէսիք. Բ. Հիսար, Պոյաճ. Էմիրկեն. Եկեղբ. Պէյքոզ, Թար. Պէսիք. Մէզարպուրնու. Եկեղեմահալլէ. Գավազլար։	20
6 30	Իսկ. Պէշիկթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաքէց. Պէյլերպէյի. Զէնկէլքէց Արնավուտքէց Գանտ. Բ. Հիսար. Պոյաճըքէց. Գանըճա. Եկեղբէց. Թարապիա. Պէսիքթաշէրէ։	21
8	Պէշիկթաշ. Օրթաքէց. Արնավուտք. Պէսիք. Բ. Հիսար Մերկեն. Եկեղբ. Թարապիա. Պէսիքթաշէրէ Մէզարպուրնու. Եկեղեմահ։	19
9 15	Պէշիքթաշ. Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէսիք. Բ. Հիսար Պոյաճըք. Սմիրնա. Եկեղբ. Թարապ. Պէսիք. Մէզար. Եկեղեմահալլէ։ (բացի ուրբաթէ)։	34
10	Պոյաճ, Եկեղբ. Թարապ. Պէսիքթ. Մէզարպ. Եկեղեմահ։ (Ուրբաթի օրերը Պէսիք, Բ. Հիսար, հանդիպելով)։	33
10 30	Պէշիկ, Օրթաք. Արնավ. Պէսիք, Բ. Հիսար, Պոյաճըքէց. Էմիրկ. Սմիրնա. Եկեղբ. Թարապ. Պէսիքթ. Մէզարպ. Եկեղեմ.	18
11 10	Պէսիք Բ. Հիսար, Պոյաճ. Սմիրնա. Եկեղբ. Թարապ. Պէսիքթ. Մէզար. Եկեղեմահ։	20

Աբդալլար էջեր

12	Պէշիքթաշ, Օրթաքէց, Արնաւուտք։	23
12 30	» »	25
1 45	Ուղղակի Բ. Հիսար (ուրբաթի օրերը Արնաւուտքէց)։	17
10	Պէշիքթաշ. Գուզկունճուք. Օրթաք. Գուրչ. Արնավ. Բ. Հիսար, (Ուրբաթի օրերը ուղղակի Արնավ)։	19
11 5	Գատաթ, Պէշիկ, Օրթաք, Գուրուչ. Արնաւուտ.	23
11 40	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնավ. Պէսիք։	19
12	Պէշիկթաշ, Օրթաք. Գուրուչ. Արնաւուտ.	25

Ասիական էջեր

2	Իսկիւտար Գուզկ. Պէյլ. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանը. Բիֆթիք բաշա մահալլասի Բաշապ. Պէյքոզ։	32
8 30	Գունզկունճուք. Պէյլերպէյ Զէնկ. Վանիքէց։	23
9 30	Գատաթ. Գուզկ, Պէյլ. Զէնկ. Վանիք. Գանտիլի, Ա. Հիս, Գանը. Բաշ. Պէյքոզ, Մէզարպ. Բ. Ա. Գավազ։	17
10 30	Պէյլ. Զէնկ. Վանիք. Գանտիլ. Ա. Հիսար, Գանը. Զուսլուգ, Բաշապ. Պէյքոզ Թրպ, Պէսիք։	32
11	Գուզկ. Պէյլերպ. Զէնկ. Վանիք. Գանտ. Ա. Հիսար, Գանը. Բաշապ. Պէյքոզ։	21
11 10	Գատաթ. Գուզկ Պէյլ. Զէնկ. Վանիք. Արնաւուտք.	

LOTERIE

ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՍԵՐԻ

ԸՆԴ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԻՍԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Այս դրամական մեծ վիճակահանութիւնն Համպուրկի կառավարութենէն ընդունուած և պետութեան բոլոր ինչքերովն երաշխաւորուած է։ 83,500 տոմակ, 41,200 վիճակ և մէկ պարգեւ։ Շահելու հաւանականութիւնն է ութսուն խիստ մեծ է, վասն զի տոմակաց կէսին մօտը պիտի շահին բոլոր վիճակներն իրարու յաջորդող վեց բաժանմունքը քաշուին։ Ամենէն յաջող պարագայի մէջ շահուելիք ամենէն մեծ վիճակն է

500000 ՖՐԱՆՔ

Մասնաւորապէս

Տոմակ	Ֆրանք	Ֆրանք
1	312,500—	312,500
1	187,500—	187,500
1	125,200—	125,000
1	75,000—	75,000
1	62,000—	62,000
2	50,000—	100,000
2	37,500—	75,000
5	31,250—	156,250
2	25,000—	50,000
12	18,750—	225,000
24	12,500—	300,000
4	10,000—	40,000
2	7,500—	15,000
52	6,250—	325,000

41 200 վիճակներուն գումարն է. 9,935,625 ֆրանք։

Համուրկի ՎԱԼԱՆԹԻՆ ԵՒ ԸՆԿ. Պանդան իւր վրայ առած է սկզբնական տոմակաց վաճառումը։ Որոնք որ կուզեն սկզբնական տոմակներ գնել, կը խնդրուի որ ուղղակի դիմեն, և յառաջիկայ բաժնին տոմակներուն համար իրենց ուղղելիք խնդիրն հընար եղածին չափ շուտով և ամպատճառ Յուլիս 7 (Ն. Տ.)էն առաջ ղրկեն, վասն զի այն օրը վիճակահանութիւնը քաշուիլ պիտի սկսի ըստ պաշտօնական հիմնադրին, և սոյն քաշման համար վճարուելիք ամբողջ տոմակին գինն է

22.50 ՖՐԱՆՔ

Սկզբնական կէս տոմակներ ալ կը ղրկուին խնդրողին՝ 11,25 ֆրանքի։

Խնդրուած կամ ապսպրուած տոմակներուն դումարը կրնայ յանձնարարեալ (թալուտլու) դամակներով դաղղիական պանքոտս ղրկուիլ, կամ փարիզի, Լոնդրայի, Վիէննայի կամ Գերմանիոյ վրայ փոխանակագիր քաշուիլ կամ որ և է երկրի վրայ թէմնդ բօսթ ղրկուիլ։ Ամենէն յարմարը միջազգային (Ընթերնասիոնալ) Բօսթայի Մանտայով ղրկելն է։ Խնդիրն ստացուելուն պէս սկզբնական տոմակներն բոսթայով կը ղրկուին մէն մի գնողայ։ Նմանապէս վիճակահանութեան հիմնադիրը պիտի աւելցնայ ամեն անդամ տոմակաց յաջողիման վերայ, և քաշուելէն ետքն ալ ամեն տոմակատէր շահող թիւերուն պաշտօնական ցանկը պիտի ստանայ։

Ամեն հատած խնդիրք ճշդիւ կ'արձանագրուին, այնպէս որ տոմակ ստացողայ ոչ մէկուն անունը չկրնար փախչիլ։ Ասկէց զատ, եղած վիճակները դլխաւոր լրագրաց շաբաթուան մէջ կը հրատարակուին։ Շահուած դրամոց դումարն անսխալապէս շահողին տրամագրութեան ներքեւ կը դրուի։

VALENTIN & Cie.

Bureau principal de Loterie

Hambourg (Allemagne)

Մեր թղթակցութիւններն Անդղիերէն, Գաղղիերէն Իտալերէն և Բորթուկալերէն լեզուօք կը կատարուին։ Արեւելից քաղաքներէն նամակները 6 օրէն կը հասնին 'ի Համպուրկ։

Ամէն ինչ Պիւլօ ծանուցմանց 'ի Համպուրկ։

ԻԼԱՆ

Վակրն թէքէրլէյի իլէ քլոշ եառնի թաս, 66,000 քիլօկրամ։

Ցէօքմէ վէ խուրտա թիմուր, 10,000 քիլօկրամ։

Միւսթաամէլ թիմուր չիպուք, 573 տուէտ։

Միւսթաամէլ վէ միւճէտտէտ սու թուլումպարը 13 տուէտ։

Հայտար փաշա իտարէսինտէ պուլունան վէ պարատէ ճինս ու մի քատարը կէօսթէրիլէն էշեանքն իտարէի մէրքէզմէտէ քօմիսիօնը մախսուս մարիֆէթի իլէ պիլմիւզպիտէ ֆիրուխթ սլունաճաղընտան, վէ կէլէճէք հաղիրանքն օն պիրինճի կիւնի քարարը դամիսի վերիլէճէյինտէն, թալիպ օլանլարքն եէվմի մէզքիւրէ քատար մէզքիւր քօմիսիօնա միւրաճաաթ էյլէմէլերի իլան օլունուր։

31 մայիս 1880

Բէսմի կէօմրիւկ վէ քուֆֆէլի մէսարիֆի միւթէահհիտինէ այիս օրմաղ, վէ էսմանը մնդալուղ սէնէտաթքնան վերուտիլ մուամէլէյի դարէմիյէսինին խիթամինտէ Օսմանը լիրաը եւեղ ղրուշ հիսապը իլէ Հարպկէ խաղինէսինտէն վերիլմէք վէ նիմանէսինէ մութապղ օրմաղ չարթը վէ սայիր չէրայիթիլէ, տօղսան ալթը սէնէսի հաղիրանը իպթիտասրնտան, տօղսան եէսի սէնէսի մայիս նիհայէթինէ դատար չէհրի իլէ պէն պէշ եւեղ դբյէ կիրիա սապօնրնէն պէհէր դբյէսի իւչ ղրուշ օթուղ պէշ փարայա թալիպլի էօհտէսինտէ օրուպ հաղիրանը բումինին տօղուղունճը բաղար իրթէսի կիւնիւնտէ դատար հէր կիւն միւնադատաը պիլ իճրա եէվմի մէզքիւրտէ դարարը դամիսի վերիլէճէկինտէն, թէնղիլ ֆիւսթիլէ իթտանէ թալիպ օլանլարը, վէ օն պիրինճի չէհարշէնպիհ կիւնիւնտէ սաաթ օն պուչուղա դատար, եւեղտէ պէշ թէնղիլինտէ բաղիպ պուլունանլարքն Հարպկէ նէզարէթի Լէվազիմաթ տայիրէսինտէ կէլմէլէրի։

Ֆէյ 2 հաղիրան 96

Բէսմի կէօմրիւկի վէ քուսուսմաթը սայիրէսի վէ հաթտա անպարը իսկէլէսինտէ, վէ եռա անպար թարաֆընտան խալիճի Ցէրիսէատէթտէ թաեին օլունաճաղ իսկէլէտէ թէպլիմինտէ դատար քուֆֆէլի մէսարիֆի միւթէահհիտինտէ այիս օրմաղ, վէ էսմանը թէպլիմինի միւպէյլէին վերիլէճէք մնդալուղ սէնէտաթքն վիրուտիլ մուամէլէյի դարէմիյէսինին խիթամինտէ Օսմանը լիրաը եւեղ ղրուշ հիսապը իլէ, հէմման Հարպկէ խաղինէսինտէն վերիլմէք չարթը վէ չէրայիթի սայիրէյի միւթէֆէրրիսիլէ, տօղսան ալթը սէնէսի հաղիրանը իպթիտասրնտան տօղսան եէսի սէնէսի մայիս նիհայէթինէ դատար չէհրի լուզումի օրուպ միւպահատ օրունաճաղ իբի եւեղէլլի պին գբյէ մանկալ քէօմիւրիւնիւն պէհէր եւեղ գբյէսի օթուղ իբի ղրուշա թալիպլի էօհտէսինտէ օրուպ, հաղիրանը բումինին օնընճը սալը կիւնիւնտէ դատար հէր կիւն միւնադատաը պիլ իճրա եէվմի մէզքիւրտէ դարարը դամիսի վերիլէճէկինտէն, թէնղիլ ֆիւսթիլէ իթտանէ թալիպ օրանլարը, վէ օն պիրինճի չէհարշէնպիհ կիւնիւնտէ սաաթ օն պուչուղա դատար, եւեղտէ պէշ թէնղիլինտէ բաղիպ պուլունանլարքն Հարպկէ նէզարէթի Լէվազիմաթ տայիրէսինտէ կէլմէլէրի։

Ֆէյ 2 հաղիրան 96

Նանը ղալիպ խատարէսինին Դարանը տագիդ տէյիրմէնինտէ, տօքսան ալթը սէնէսի հաղիրանը Հապլաթնտան օլարագ պիր մահ զարֆընտա եէվմիյէսինէ իտապէթ իտէն մէզդարը տէյիրմէնէն դ պլարբրլմագ իւզրէ իբի եւեղ պին գբեկէն իւչ եւեղ պին գբեկէյ դատար ֆիրուխթ օրունաճաղ քէբէքտէն պէհէր Հաֆթա տէյիրմէնէն դ պլարբրլաճաղ մնդարքնէն պէհասի սիմ մէճիտիյէ օն տօղուղ ղրուշ հիսապի իլէ նագտէն վէ բէշինէն Հաֆթա իպթիտասինտէ ախզ օրունրպ պատէհու քէբէք թէպլիմ օլընմագ վէ իրթէսի հաֆթալարա տախի պուեօլտա մուամէլէ իտիլէրէք արդ ատը ալընմագ չարթը վէ չէրայիթի սայիրէսի իլէ պէհէր գբեէսի օն բարայա թալիպլի էօհտէսինտէ օրուպ, հաղիրանը բումինին տօղուղընճը բաղար իրթէսի կիւնիւ թէքբար միւզայիտէսի պիլ իճրա դարարը դամիսի վերիլէճէկինտէն, տահա զիյատէ ֆիյաթլէ իյթիրասինէ թալիպ օլանլարը եէվմի մէզքիւրտէ հարպկէ նէզարէթի Լէվազիմաթ տայիրէսինտէ կէլմէլէրի։

2 Հաղիրան 1880

Հարպկէ խաղինէսինին էրդագ վէ էշեա էմանէթինտէն վէ նադիրէ իւճրէթինտէն տօրայր տօքսան պէշ սէնէսի շուպաթը դիհայէթինէ գատար միւթէրաքիւմ օլան տիւեունամի մալիյէ խազինէյի ճէլիլէսինճէ դարարի մախսուսինէ "թէվֆիդան թէսվիյէ օլընճաղը ճիհէթլէ սալիֆ իւլ զիքր հարպ'էյ իսազինէսինտէ երզագ վէ էշեա պահասը վէ նադիրէ իւճրէթի օրարագ մանթլուպի օլանլէրին թէսվիյէյի մանթլուպամընտա մուճիպի սուհ.ուլէթի օլմագ վէ գույուտաթի իլէ պիրի թաթպիգ։ թատիգ իլի քէնտուլէրինէ իատէ գէլընմա։ Իւզրէ թարիխի իլանտէն օն պէշ կիւն միւրուրինէ տէկին եէտէրինտէ պուլնան սուրէթի վէ սէրկիլէրի հարպկէ նէզարէթի ճէլիլէսի մուհասէպաթը ումումիյէ տայիրէսինին իքինճի շիւպէհէսինէ կէթիրմէլէրի լազըմ կէլէճէկի սուրէթի ըէմիյէտ իլան օրունուր։

Տէրսաատէթ վէ պէլսաը նէլա սէտ վէ Զաթալճաատա պուլունան տատքիրի շահանէյէ վէ տէվլայրէ վէ միւթէֆէրրիդ մնհալլէրէ տօղրբտան տօղրբյա հարպկէ նէզարէթի ճէլիլէսի էրզաք անպարը մարիֆէթի իլէ սարֆ վէ թէվզի օրունմաք վէ բէսմի կէօմրիւկ իլէ անպարը մէզքիւրէ թէսլիմինէ դատար քուֆֆէլի մէսարիֆի միւթէահհիտինէ այիս օրմաք վէ էսմանը թէսլիմինի միւպէյլէին վերիլէճէք մնդալուղ սէնէսի թարիխինտէն իթիպարէն օթուղ պիր կիւն միւրուրինտէ Օսմանը լիրաը եւեղ ղրուշ հիսապը իլէ հարպկէ խազինէսինտէն վերիլմէք դ պարարը մէզքիւրէ թէսլիմինէ դատար քուֆֆէլի մէսարիֆի միւթէահհիտինէ այիս օրմաք, վէ էսմանը թէսլիմինի միւպէյլէին վերիլէճէք մնդալուղ սէնէսի թարիխինտէն իթիպարէն օթուղ պիր կիւն միւրուրինտէ Օսմանը լիրաը եւեղ ղրուշ հիսապը իլէ հարպկէ խազինէսինտէն վերիլմէք չարթը վէ չէրայիթի սայիրէյի միւթէֆէրրիսը իլէ տօքսան ալթը սէնէսի հաղիրանը իպթիտասընտան տօքսան եէսի սէնէսի մայիս նիհայէթինէ դատար չէհրի լուզումի օրուպ միւպահատ օրունաճաք օրան եւեղ էլլի տօքսաղ պին իւչ եւեղ էլլի քըյէ Մըսրը Բէչիա բիրինճինին պէհէր քըյէսի իբի ղրուշ օն տօքսաղ վարայա թալիպլի էօհտէսինտէ օրուպ հաղիրանը բումինին պէշինճի փէնչէնպիհ կիւնիւնտէ դատար հէր կիւն միւնադատաը պիլ իճրա եէվմի մէզքիւրտէ քարարը դամիսի վերիլէճէկինտէն, թէնղիլ ֆիյաթլէ իթտանէ թալիպ օրանլարքն վէ եէտինճի ճումա իրթէսի կիւնիւ սաաթ օն պիր պուչուղա քատար եւեղտէ պէշ թէնղիլինտէ բաղիպ պուլունանլարքն նէզարէթը միւշարիէյէտա լէվազիմաթ տայիրէսինտէ կէլմէլէրի։

1 Հաղիրան 1880

Լրագիրս ամեն օր կը հրատարակուի՝ բաց 'ի կիրակի և ազգ. օրերէ։

Բաժանորդագրութեան տեղն է Ղալաթիա Սանտաղճիրար, Ճատաէսի թիւ 198, Նօրօ խան. Մասիսի խմբագրատունը։ Իսկ դաւառաց մէջ հեռաւոր հողարարձուսց դրատեղեակները։

ԿԱՐԻՆ. Յովհաննէս էֆ. Տ. Մանգիսեանեան.

ԵՐԶՆԿԱ. Յ. Շաւարշ էֆ.

ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Նազարէթ էֆ. Յ. Խաթմանոլեանց.

ԱԱՄՍՈՒՆ. Եղուարդ էֆ. Մուրատեան.

ԿԻՐԱՍՈՒՆ. Գ. էֆ. Թ. Մատնանեան.

ՌՈՏՈՍԹՈ. Արժ. Տ. Արիստակէս աւագ քահանայ Թէպլեան.

ԶՄԻՒՌՆԻԱ. Արրահամ էֆ. Պէրպէրեան.

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խաչատուր էֆ. Էսկիճեան.

ՏՐԱԳԻԶՈՆ. Ս. Եթմէկճեան էֆ.

ԵՒԴՈԿԻԱ.

ԲԱՐԲԵՐՈ և ՏԷՐՍԻՄ. Կիրակոս էֆ. Ս. Ղազանճեան.

ՄՈՒՇ. Յակոբ էֆ. Ծերունեան.

ՎԱՆ.

ԲԵՐԻԱ. Սեպրակ » Խաչատեան.

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ. Թովմաս էֆ. Թաշճեան.

ԵԴԵՍԻԱ. Գէորգ էֆ. Ոսկերչեան.

ՖՕՔԵՇԱՆ. Ֆէրհատ » Ս. Ֆէրհատեան.

ՏՓԽԻՍ. Պ. Նիկողայոս Տ. Ղևոնդեան.

ԿԱԼԿԱԹԱ. Պետրոս էֆ. Հէքիմեան.

ԹՄՐԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ա. ԻԻԹԻՒՃԵԱՆ

Ի ՅՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
ԳԱԼԱԹԱ ՆՕՐՕ ԽԱՆ